



Na prošlogodišnjem Sterijinom pozorju, Slovenci su se u Međunarodnoj selekciji Krugovi predstavili sa projektom koji nikoga nije ostavio ravnodušnim, ni one koji su ostali do kraja da prate životnu dramu jedne od porodica „brisanih“, niti one koji su napustili predstavu, ne dočekavši njen kraj. Predstava „Izbrisani“, autorsko delo Olivera Frlića, Prešernovo gledališče (Kranj) izazvalo je buru među publikom, što je i bio cilj, ali su veće polemike izostale.

Ove godine, na istoj sceni SNP-a, Pera Dobrinović, u međunarodnoj selekciji „Krugovi“, Slovenija se predstavila klasičnim delom Ivana Cankara „Kralj Betajnovce“, u režiji Eduarda Milera, Slovenskog narodnog gledališča iz Ljubljane i Slovenskog narodnog gledališča iz Maribora.

Ceno-beli milje kraljevine Betajnovce, u isto vreme i božji hram i kafana, pokazao je svevremenost Cankarevog dela i odnosa ljudi prema novcu. Jer, ni ljubav, ni vera, ni dobrota (poštenje), nisu dorasli najjačem od svih moćnika – novcu.

Jožef Kantor, industrijalac i nasilnik (kojeg tumači Jernej Šugman), kandidat je za poslanika i ne bira sredstva dolaska do cilja. Spletke, potkupljivanja, ubistva su samo sredstva koja opravdavaju krajnji cilj – status na društvenoj lestvici. I bez obzira na njegova (ne)delo, njegovi sunarodnici ga, doduše kroz strah, poniznost, čak mržnju, duboko uvažavaju.

Po rečima Žanine Mirčevske, dramaturga predstave, sa pozicija neoliberalnog kapitalizma, Kantor podstiče razvoj Betajnovce i uspostavlja red u korumpiranoj i sluganskoj zajednici - Betajnovci. Kad ne bi bilo Kantora – ne bi bilo ni Betajnovce, Betajnovca je toga itekako svesna i njen je cilj da brani njegov ultimativni autoritet čak i kada Kantor priznaje da je ubica.

U predstavi je posebno apostrofirano fizičko, ali pre svega duhovno nasilje nad ženama. Žena u Cankarevo vreme, bilo da je domaćica, majka, radnica, uvek je na usluzi muškarcu (pitanje je koliko je danas drugačije). Jedino Lužarica (koju tumači Maja Končar), siromašna žena čiji muž ostaje bez posla i bilo kakvih sredstava za život, spremna je da učini sve, kako bi prehranila svoju porodicu, diže svoj glas. Epizodna uloga, doduše upečatljiva i iz pozicije žene, krajnje potresna.

Unošenje songova u izvorni dramski tekst velikog slovenačkog pisca i pesnika, naglašavaju grotesknost sluganskog duha, vladajućeg u kolektivu zvanom Betajnovca.

I posle predstave niko ne pita gde je ta Betajnovca, svestan da ona živi ovde i sada.

Putovanje od jedan vek u nazad je zapravo izgubljeno vreme jer se sve poput Perpentumm mobile, svodi na isto, u isto vreme fascinira i nagoni na strah.

Delo Ivana Cankara „Kralj Betajnovce“ prvi put je izvedano 1904 u ljubljanskom Deželnom gledališču u režiji Františka Lijera, a ovo je njegova 37. slovenačka postavka.